

**De nieuwe voorstelling van Orkater is een muzikale rechtszaakthriller geregisseerd door Ada Ozdogan, met muziek van Naaz. De tekst is geschreven door oud-Nieuwkomers Iona&Rineke. De voorstelling gaat op 23 januari in première in Haarlem. Ada, Iona en Rineke vertellen over: *The Imposter*.**

‘Ik hoorde ooit iemand zeggen dat als vrouwen aan de macht zouden zijn er wereldvrede was. Dat vond ik zo’n heftige uitspraak’, vertelt Ada over het ontstaan van deze voorstelling. ‘Ik begrijp het wel, omdat vrouwen een achtergestelde groep zijn en dus een andere kijk hebben. Maar je ontmenselijkt vrouwen er ook mee. Mensen zijn complexe wezens die bestaan uit goed én kwaad.’

‘Dit viel me ook op rondom de film *Tár* (2022). Hierin speelt Cate Blanchett een dirigent die wordt aangeklaagd voor seksueel grensoverschrijdend gedrag en machtsmisbruik. Daar kwam vervolgens veel kritiek op. Is dat glazen plafond eindelijk aan het barsten, komt er een film over een vrouw die haar positie misbruikt en slechte dingen doet. Maar Blanchett zei daarover dat ze op deze manier juist een héle vrouw laten zien. Het kwaad in ons is universeel menselijk.’

‘In *Tár* komen ze tot een overeenkomst en wordt het uiteindelijk geen rechtszaak. Toen ik mij begon af te vragen hoe die rechtszaak er uit had gezien, begonnen de ideeën voor deze voorstelling. Ik wilde een stuk maken over dit thema in de sfeer van de klassieke rechtszaakfilm. Zo een waarin heel vaak “*objection!*” wordt geroepen; *12 Angry Men*, *To Kill a Mockingbird*, *Philadelphia* en recenter *Anatomy of a Fall*.’

### **Grenzen overgaan**

Het schrijversduo Iona&Rineke werd erbij gevraagd. ‘Wij hadden ook al langer zin in het schrijven van een rechtbankstuk, dus wij waren meteen enthousiast’, vertelt Rineke. ‘Maar we vonden het ook spannend, omdat het een heel precair gebied is’, voegt Iona toe. ‘Als je een stuk maakt dat inzicht geeft in het waarom van de dader, schep je ook sympathie voor haar. Maar je wil niet dat die sympathie de slachtoffers en de realiteit van haar daderschap ondermijnt. Uiteindelijk is het een stuk geworden dat die spanning juist verkent, in plaats van een les wil leren.’

Rineke: 'Onze sector worstelt met de vraag hoe je omgaat met macht en hoe je voorkomt dat grenzen worden overschreden. Daar zijn we gewoon nog niet uit. Behalve dat we weten wat we niet meer willen: grensoverschrijdingen normaliseren.'

Iona: 'Dit speelt niet alleen in de kunsten, maar in alle sectoren waar je hoog moet presteren en er veel geld mee gemoeid is. Het is dus echt een maatschappelijk probleem. Er lijkt een intrinsiek conflict te zijn tussen zo hoog mogelijk presteren en tegelijkertijd zorg blijven dragen voor de grenzen van anderen.'

### **Taal en stiles**

In de voorstelling zijn we bij de rechtszaak van filmmaker Donna, die wordt aangeklaagd voor grensoverschrijdend gedrag en machtsmisbruik. Ada laat zich in haar werk sterk inspireren door films. Samen met Iona en Rineke bekeek ze tal van films om erachter te komen wat voor filmmaker Donna is. De voorstelling zit vol verwijzingen naar het rechtbankgenre, maar ook de beroemde gevallen van grensoverschrijdend gedrag in de filmwereld komen voorbij. Shelley Duvall bij Kubrick tijdens de opnames van *The Shining*, bijvoorbeeld. Of Uma Thurman bij Tarantino. Ook de rechtszaak tussen Johnny Depp en Amber Heard werd bestudeerd.

Naast het kijken van films, spraken ze veel over het onderwerp en interviewden ze twee journalisten en een rechter. 'De tekst die daar vervolgens uit is gekomen is zowel typisch als atypisch voor ons werk', vertelt Iona 'Het stuk bevat veel humor, personages met markante trekjes en een sterke link met de actualiteit.'

Rineke: 'Maar meer dan anders is de subtekst belangrijk. Machtsmisbruik is in heel veel gevallen namelijk helemaal niet zo duidelijk. Donna creëert een cultuur waarin een op papier futiel dialoogje binnen de grotere structuur van machtsverhouding toch vernederend kan zijn. Er wordt daarom ook veel níet gezegd.'

## Noodkreet

Voor de muziek ging Ada op zoek naar de *roots* van het rechtssysteem: ‘Die liggen niet in Griekenland zoals bijna iedereen denkt, maar in Mesopotamië. Daar ging ik meteen heel erg op aan, want ik wilde graag een niet-westerse *sound* toevoegen aan het genre dat toch een sterk Westers-christelijke associatie heeft vanuit de Amerikaanse films.’

‘Met componist Naaz, die net als ik een Koerdische achtergrond heeft, ben ik op zoek gegaan naar een muziekstijl in dit gebied. Via de Kaukasus en de Balkan kwamen we uit bij de isopolyfonische zangstijl. Dit is een hele oude traditie die bestaat uit een aan regels gebonden combinatie van intervallen die samen worden gezongen.’

‘We hebben ons vervolgens verdiept in al die intervalregels. Naaz is daarin echt heel ver gegaan en heeft een enorme lijst met welke intervallen samen wát betekenen. Zij kwam toen met een *harmonizer*, een effect waarmee één stem als een heel koor klinkt.’

‘In deze muziek worden ook veel dissonanten gebruikt. Dat zijn twee tonen die eigenlijk niet goed bij elkaar passen. Wij horen die al snel als lelijk, maar voor mij maakt dit pijn voelbaar. Het is moeilijk in taal uit te drukken waar het om gaat bij machtsmisbruik. In een rechtbank wordt zakelijke taal gesproken die alle emotie probeert weg te filteren. Maar waar taal soms verhult, spreekt muziek juist voor zich.’

## Monsters

‘Een ander aspect waardoor deze muziek zo goed past is dat de muziek ook heel erg de spanning tussen individu en gemeenschap belichaamt. Deze manier van zingen is echt iets van de *community* en wordt ingezet bij succesvolle oogsten, trouwfeesten en begrafeningen. Individuele pijn wordt gemeenschappelijk gedragen in het samen zingen.’

‘Onze maatschappij is zo individualistisch. Ook bij gevallen van grensoverschrijdend gedrag en machtsmisbruik kijken we alleen maar naar het individu. Maar we moeten ook kijken waarom iemand zich zo gedraagt, in welke structuren iemand onder welke druk moet presteren en waarom iemand ertoe gedreven wordt grenzen over te gaan.’

‘Niet om daarmee grensoverschrijdend gedrag goed te praten’, vult Iona aan. ‘Maar we moeten het monster ook aan durven kijken. Die dingen sluiten elkaar niet uit. We willen die genuanceerde blik bieden.’

‘Ook door het je te laten ervaren’, vertelt Rineke. ‘Donna wordt ervan beschuldigd haar slachtoffers te hebben gebruikt, maar misschien blijft ze iedereen wel bespelen en manipuleren. Ook de rechter. En misschien zelfs wel het publiek. Zo belanden we in een spel van meerdere realiteiten met Donna als *puppet master*.’

‘En daarmee sluit Donna heel erg aan bij mijn persoonlijke missie om verhalen te maken met complexe en vette vrouwelijk personages die stoer, zwak, grappig en lelijk zijn, zoals mannen altijd hebben mogen zijn’, aldus Ada.